

Et arbeidsliv for alle?

TEKST

Laila Gustavsen

PUBLISERT 1. mars 2008

PSY
KOL
OGI

Vi har historisk aldri hatt større mulighet til å lykkes. For første gang har vi arbeidskraft, og utfordringen framover blir å skaffe nok ansatte. Det betyr arbeidsgivere må tenke nytt om rekruttering.

«Det er vanskelig å snakke om arbeidets velsignelse uten å strø salt i sårene på dem som ikke kan delta»

På nyåret besøkte jeg Arbeidslaget på Lillestrøm. Her gir Bymisjonen et arbeidstilbud til folk som ikke klarer en vanlig jobb, i hovedsak rusmisbrukere. Det unike med arbeidslaget er at de tar felles ansvar for at oppdrag blir utført, noe som gir mulighet for den enkelte til å velge seg inn i og ut av arbeidslivet etter dagsform.

De startet med å rydde gater for et drøyt år siden, men snart viste potensialet seg å være langt større. Nå tar de oppdrag av mange slag, og er blitt et populært bidrag i lokalsamfunnet. På en søppelrunde vanker det mange skulderklapp og rosende ord fra forbipasserende.

Arbeidslaget har vist at alle har noe å bidra med, og at arbeid og aktivitet er viktig også for de som står utenfor det ordinære arbeidsmarkedet og som kanskje aldri vil klare en vanlig jobb.

Bymisjonen er en av flere frivillige organisasjoner som i dag gir et tilbud til folk utenfor arbeidslivet. Det kan være mennesker som er på vei ut av fengsel, eller som har rusproblemer. Tilbud om arbeid og aktivitet virker positivt. Deltakerne har fått noe å glede seg til, de ruser seg mindre, og selvfølelsen styrkes av å ha en jobb å gå til. Tiltakene er viktige i seg selv, fordi de har bedret hverdagen for deltakerne. Men like viktig er det at de har gitt oss kunnskap om hva som er mulig å få til. Det er erfaringer fra dette og andre tiltak som gjør at vi har tro på at kvalifiseringsprogrammet kan lykkes.

Mange snakker om økte krav til ansattes kompetanse og arbeidsevne. Er det rom for alle i dagens arbeidsliv? På den andre siden har vi et stramt arbeidsmarked med høy etterspørsel etter arbeidskraft, som burde gi muligheter også for folk uten høyere universitetsgrad. Det er fortsatt behov for folk som kan gjøre en helt vanlig jobb. Vi har

enkelteksempler på arbeidsgivere som ansetter folk med en «belastet bakgrunn», og som har gode erfaringer med det.

Regjeringa har tro på at flere kan komme i jobb hvis de får nødvendig oppfølging og bistand over tid. Derfor setter vi nå i gang et kvalifiseringsprogram rettet særlig mot langtidsmottakere av sosialhjelp. Gjennom programmet gis det tilbud om arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling, opptrening og egenaktivitet tilpasset den enkelte deltaker.

Sosialhjelp er ment som en kortvarig hjelp, men fungerer for mange som en varig stønad. Nær halvparten av sosialhjelpsmottakerne er langtidsmottakere, og det er rundt 30 000 som har sosialhjelp som hovedinntektskilde over lang tid. Mange er ikke i stand til å klare en vanlig jobb, men har heller ikke noen medisinsk diagnose som gir rett til trygd.

Årsakene til at noen faller utenfor arbeidslivet, er mange og sammensatte. Sosialhjelpsmottakere har oftere helse- eller rusproblemer, lite skolegang, kriminalitet og mer vansker i oppveksten enn befolkningen ellers, viser en kartlegging utført av Høyskolen i Oslo. Det betyr ikke at alle har dårlig helse eller lav utdanning. Sosialhjelpsmottakere er forskjellige, og kartleggingen viser først og fremst at hver og en bærer på sin egen bagasje og historie.

Deltakerne i kvalifiseringsprogrammet trenger tilgang til hele NAVs tiltaksapparat. Derfor bygger vi ut programmet fortløpende med etableringen av NAV-kontorer. Om et års tid anslår vi å ha om lag 5500 deltakere.

Dette er arbeidskraft Norge trenger. De gode tidene på arbeidsmarkedet er ikke bare konjunkturskapte. Den demografiske utviklingen framover tilsier at vår hovedutfordring ikke vil være å skaffe folk arbeid, men å skaffe arbeidskraft. Vi blir flere eldre, og vi lever lenger, men det fødes ikke flere barn.

Det er vanskelig å snakke om arbeidets velsignelse uten å strø salt i sårene på dem som ikke kan delta. Noen har ikke helse til å stå i jobb. Det gjelder også blant dem som er sosialhjelpsmottakere.

Å være kvalifiseringsprogramsdeltaker er fulltidsbeskjeftigelse over lang tid. Det stiller krav til deltakerne om oppmøte og gjennomføring av de aktivitetene man er blitt enige om. Noen vil nå målet om å komme i jobb etterpå, andre vil ikke være i stand til å møte arbeidslivets krav. Men alle deltakere vil få anledning til å avklare sine muligheter for å klare en jobb, og det kan være verdifullt i seg selv.

Kvalifiseringsprogrammet kan ikke være eneste løsningen for å hindre ekskludering fra arbeids- og samfunnsnivå. Andre sosialpolitiske tiltak er også viktige, særlig rus- og boligpolitikk. Programmet erstatter ikke andre tiltak mot fattigdom, men kommer i tillegg. Vi må også videreutvikle arbeidslinja. Mange som ikke klarer en vanlig jobb, har likevel noe å bidra med. Alle erfaringer viser at deltakelse i aktivitet og arbeid bedrer livskvaliteten for den enkelte.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 3, 2008, side 356-357

TEKST

Laila Gustavsen, Statssekretær, Arbeids- og inkluderingsdepartementet